

tantadruj

priloga primorskih gledališč

slovensko stalno gledališče
teatro stabile sloveno

SNG
NOVA GORICA

Gledališče Koper
Teatro Capodistria

primorske novice

Primorski
dnevnik

Sonia (tiho): Kdo je to?
Henri (prav tako): Grem pogledat. (Takoj se vrne) Finidorijeva!
Sonia: Jutri smo zmenjeni.
Henri: Sedemnajstega smo ... Nocoj smo zmenjeni.
Sonia: To bo polomija!

Yasmina Reza: Tri verzije življenja
Gledališče Koper, 2024/2025

Prihajajoče koprodukcije SSG

v slogi ... je predstava!

Od 22. novembra do 1. decembra bo pričakovanje praznikov ogrela glasbena predstava, ki govori o sanjah mlajših generacij, o njihovi veri v navidezno nemogoče spremembe. Druga koprodukcija letošnjega abonmaja bo namreč Naša familija avtorice Saše Eržen in režiserja Marjana Nečaka. Predstava je nastala in gostuje na odrih treh gledališč: poleg tržaškega še Gledališče Koper in Italijanska Drama HNK na Reki.

ROSSANA PALIAGA

Povezovanje gledališč, tudi na ožjem območju, je postalo prijetna stalnica. Gledališče, s katerim SSG najpogosteje sodeluje je tržaško gledališče La Contrada. V teh dneh se je na primer začel študij za novo koprodukcijo z naslovom *Televizigra*. Interaktivna otroška predstava po motivih priljubljenega pisatelja mladinske literature **Giannija Rodarija** in v režiji **Samante Kobal** bo spremenila televizor v čarobno mesto, v katerem se dogaja ogromno stvari in se skriva veliko junakov. Protagonist je igralec **Franko Korošec**, izvirno glasbo pa pišeta **Andrejka Možina** in **Patrick Quaggiato**. Od 20. novembra bo nova, potujoča predstava obiskala vrte in šole na Tržaškem.

SSG je sodelovalo z gledališčem La Contrada tudi v poletnih mesecih in v jesenskih dneh regate Barcolana. Junija je zaživela četrta izvedba poletnega festivala tržaških gledališč Let's Play (pri katerem sodeluje tudi Gledališče Miela), na katerem je nastala dvojezična koprodukcija *Trst je morje*, lepljenka li-

Umetniška ekipa in koproducenti predstave *Televizigra* na prvi vaji

terarnih odlomkov o odnosu Tržičanov do morja in v izvedbi igralcev vseh sodelujočih gledališč. Predstava je pred kratkim doživela nekaj ponovitev, tudi v pričakovanju znamenite regate Barcolana. Znotraj letošnje sezone pa bodo na sporedu abonmajske ponovitve druge

koprodukcije z gledališčem La Contrada in sicer monodrame *Tako bližji*, ki jo je **Luca Quaia** napisal za igralko **Laro Komar**.

Nenazadnje je koprodukcija tudi ena največjih uspešnic SSG in sicer predstava *Kakor v nebesih*, ki je nas-

tala s sodelovanjem Mestnega gledališča Ptuj in Glasbene matice. Zgodba o pevskem zboru na Švedskem in o pomenu skupnosti se bo vrnila na tržaški oder z dvema izrednima ponovitvama, na sporedu 9. in 10. novembra. •

Družinski abonma v novi sezoni

Do Lune in nazaj

S prazničnim decembrom se v SSG vrača priljubljeni Družinski abonma, tudi letos s štirimi čarobnimi popoldnevi za otroke (in njihove spremljevalce). Abonmajska kampanja je odprta in povpraševanja je veliko, saj bogat program že 14. decembra odpira Kresna noč, koprodukcija Slovenskega komornega glasbenega gledališča in Cankarjevega doma.

Režiserka **Yulia Roschina** je postavila na oder besedilo **Janeza Dovča** in **Jere Ivanc**, ki govori o skrivnostnem pričakovanju, duhovitih dogodivščinah in o kresovanju, v metaforičnem smislu simbolu svetlobe, ki premaga temo.

Tudi januarski sobotni popoldan bo pogledal v nočno nebo s predstavo Lutkovnega gledališča Ljubljana *Polna Luna*. Glasbena predstava po besedilu **Nebojše Pop-Tasiča** z režijo in koreografijo **Sebastjana Stariča**, bo popeljala gledalce v poetični svet sanj in igrivih nočnih iluzij, ki se zgodijo "speči" štiričlanski družini pod taktirko nagajive (polne) Lune. Glasba bo vezna nit Družinskega abonmaja in bo na poseben način izstopala februarja z dogod-

kom *Disney Emotions*, na katerem bodo pevski solisti in instrumentalisti Občinskega pihalnega orkestra G. Verdi pod vodstvom dirigenta **Mattea Firmija** pričarali najlepše melodije Disneyevih filmov. Pesmi bo povezovala zgodba in sicer obisk protagonista pri teti, kar postane priložnost za odpiranje skrinje spominov in novo odkrivanje avtentičnih vrednot sredi vrveža modernega življenja. Marca bo sezono za otroke zaključila klasična pravljica *Janko in Metka* v originalni priredbi **Andreja Rozmana Roze**. SNG Maribor bo namreč gostoval s predstavo režiserja **Roberta Waltla**, v kateri je vse drugače v primerjavi z izvirno zgodbo, ostaja pa sporočilo o odraščanju, ki temelji na življenjskih izkušnjah.

V firmamentu predstav Družinskega abonmaja bo tudi *Polna luna* ljubljanskega Lutkovnega gledališča.

Čar Družinskega abonmaja se skriva v formatu otroške ponudbe in hkrati v medgeneracijskem obisku: na sporedu so namreč velike predstave za male

gledalce, ki lahko doživljajo ogled v družbi svojih najozjih družinskih članov, s katerimi se pogovor o vsebinah lahko nadaljuje tudi doma. • **RP**

Obnovljena dejavnost Društva slovensko gledališče

Za promocijo gledališke kulture

Od letošnje sezone se začne novo poglavje v zgodovini Društva Slovensko gledališče, enega od ustanoviteljev Slovenskega stalnega gledališča, ki je z novim odborom snovalo vrsto dejavnosti za ljubitelje te umetnosti.

ROSSANA PALIAGA

Društvo je v povojnem času imelo ključno vlogo pri pridobitvi potrebne statusa. Prosvetno ministrstvo v Ljubljani je poleti 1945 osnovalo delovanje Slovenskega narodnega gledališča za Trst in Primorje. Zaradi težav z ZVU so upravitelji SNG priredili pravilnik in oktobra 1950 obnovili Dramatično društvo, ki naj bi vodilo SNG in igralsko šolo, izdajalo slovenske gledališke igre, razpisovalo nagrade za slovenska dramska dela in priskrbelo gledališko dvorano. V meddržavni pogodbi je bil obstoj SNG zagotovljen, vendar so leta 1954 po priključitvi Trsta Italiji nastale težave. Do resnejših pogovorov o umestitvi SNG med italijanska gledališča in njegovega finansiranja s strani italijanske države je prišlo leta 1959 na meddržavni ravni. Prvi korak k legalizaciji je bila že isto leto ustanovitev Društva Slovensko gledališče.

Od uvrstitve tržaškega slovenskega gledališča med stalna gledališča v Italiji leta 1977 in od uradnega preimenovanja v Slovensko stalno gledališče član njegovega upravnega sveta enakopravno z Deželno Furlanijo-Juljsko krajino in Občino Trst. Od sezone 2008/2009 do 2014/2015 je zadnja gledališka šola pod imenom Studio art potekala v organizaciji DSG-ja v sodelovanju s SSG-jem.

Nov odbor DSG, ki je bil izvoljen leta 2024, stremi k oživitvi raznoliškega delovanja društva. Julija je društvo priredilo predavanje **Bogomile Kravos** o pomenu odprtja Narodnega doma za razvoj profesionalne gledališke dejavnosti v našem prostoru, ob prvi letošnji premieri pa je organiziralo dobro obiskano srečanje z režiserjem **Igorjem Pisonom**, ki ga je vodila novinarka **Neva Zajc**. Na zanimivem pogovoru so se udeleženci seznanili z okoliščinami nas-

Članica DSG Neva Zajc na zelo dobro obiskanem pogovoru z režiserjem Igorjem Pisonom.

tanka nenavadne drame *Woyzeck* in nato z režijskimi poudarki tržaške uprizoritve. *Woyzeck* je navaden človek, ki živi na robu družbe, a postane protagonist tragedije, kar je bila v času nastanka besedila prava revolucionarna novost. Fragmentarnost besedila pomeni vselej izziv, saj mora režiser izbrati in povezati razpoložljive elemente v smiselno celoto, pri čemer je Pison dodal

tudi nekaj svojega, posodobil je lik *Woyzeckove ljubice Marie* in mu vdahnil nekaj značajskih potez, ki jih ni v izvirniku. V 200 let starem besedilu je želel poudariti njegovo aktualnost. Ni naključje, da se je odločil za okolje vojaške kasarne in vzdušje pričakovanja vojne. Med srečanjem z občinstvom je namenil nekaj besed tudi svoji viziji razvoja slovenskega gledališča v Trstu. •

Razstava o soavtorju prepoznavne podobe sedeža SSG

Franjo Felicijan, soavtor Kulturnega doma, simbola slovenstva v Trstu

Z razstavo Lončar. Pečar. Umetnik. Franjo Felicijan v Trstu bosta Pokrajinski muzej Celje in Slovensko stalno gledališče v Trstu obeležila 60. obletnico odprtja vrat in začetka delovanja tržaškega Kulturnega doma. Avtorica razstave je antropologinja Barbara Trnovec, kustosinja in muzejska svetovalka.

Ploščice Franja Felicijana zaznamujejo že 60 let podobo Slovenskega stalnega gledališča

Franja Felicijana, ki je bil spremljan in pozabljen, je **Barbara Trnovec** "na novo odkrila" in ga leta 2023 umestila med pomembne ustvarjalce na področju umetne obrti oziroma uporabne umetnosti, ko je ob 110. obletnici njegovega rojstva postala pobudnica postavitve spominskega obeležja v Vojniku (blizu Celja, op. p.), kjer je Felicijan živel in deloval, avtorica prve razstave o njem, ki je bila postavljena v Pokrajinskem muzeju Celje, ter prve knjige o njem. Tokratna druga razstava, posvečena Felicijanu, bo v Trstu na ogled od 6. decembra do 16. februarja.

Osupljiva zgodba

Za imenom Franjo Felicijan (1913-1994) se skriva osupljiva zgodba. Sodeloval je z arhitektom Jožetom Plečnikom, z Robertom in Henrieto Freyer, lastnikoma znamenite ljubljanske Lectarije, z arhitektom Edom Mihevcem in s številnimi drugimi umetniki ter zanimivimi osebnostmi njegovega časa. Njegovo življenjsko

delo, 12.000 unikatnih keramičnih ploščic, s katerimi so prekrile stene v slovenskem Kulturnem domu v Trstu, je po oceni Barbare Trnovec monumentalno. K sodelovanju pri tem pomembnem projektu je Franja Felicijana povabil arhitekt Edo Mihevc, s katerim sta sodelovala že pred tem. Izvedbe naročila se je Felicijan lotil do konca predano. "V te ploščice je pretočil svoje bogato znanje z različnih strokovnih področij, ki je bilo plod več desetletij neutrudnega dela, študija in raziskovanja. V teh ploščicah je med drugim zakodirana njegova vednost o slovenskem ornamentu," pojasnjuje Barbara Trnovec.

Iz še neznanih razlogov Felicijan leta 1964 ni bil povabljen na odprtje slovenskega Kulturnega doma v Trst. To ga je zelo prizadelo. Težko je tudi razumeti, da je kot avtor te monumentalne stvaritve, velike več kot 400 kvadratnih metrov, do nedavnega ostal popolnoma spregledan celo med poznavalci arhitekture Eda Mihevca.

Edo Mihevc je bil učenec arhitekta Jožeta Plečnika. Po besedah umetnostnega zgodovinarja **Damjana Prelovška**, enega največjih poznavalcev življenja in dela mojstra Plečnika, je Mihevc od njega zelo verjetno prevzel obrtnike. "O tem, da je bil Felicijan vrhunski obrtnik, ni dvoma. Iz njegovih izdelkov je mogoče razbrati, da je eksperimental na vse mogoče načine. Njegovo največje delo, stenske obloge iz keramičnih ploščic v slovenskem Kulturnem domu v Trstu, pa je resnično izjemno. Mihevc je zasnoval to stavbo kot simbol slovenstva, Felicijan pa je pravzaprav soavtor," ocenjuje Prelovšek.

Kulturni dom v Trstu, delo njegovega življenja

Tržaški Slovenci so si po drugi svetovni vojni želeli nov osrednji kulturni dom v zameno za leta 1920 požgani Narodni dom in druge domove - kulturna, družabna in politična središča -, ki so jih pod fašizmom tako ali drugače izgubili. Takratna Slovensko-hrvatska prosvetna zveza je 8. septembra 1950 dala pobudo za gradnjo Kulturnega doma v Trstu, sredstva pa naj

bi zbrali s pomočjo rojakov v matični domovini in po svetu. Delniška družba Dom, ki je vodila projekt, je naročila arhitekturno idejno zasnovo pri arhitektu in univerzitetnem profesorju Edu Mihevcu, rojenem v Trstu. Dela so se začela 28. maja 1951. Dodaten zagon so dobila po podpisu sporazuma med Jugoslavijo in Italijo 5. oktobra 1954 v Londonu, s katerim se je italijanska vlada zavezala, da bo finančno podprla projekt. Prispevala je 500 milijonov lir. Deset let pozneje, 5. decembra 1964, je sledilo slovesno odprtje.

Mihevc je k sodelovanju povabil vrsto uglednih umetnikov in vrhunskih obrtnikov, med njimi tudi Felicijana, ki je za Kulturni dom v Trstu ustvaril unikatne keramične ploščice, ki prekrivajo več kot štiristo kvadratnih metrov sten v vhodni avli, na dvojnem stopnišču in v foajeju parterja, kamor vodi to stopnišče. "Dvanajst tisoč ročno izdelanih in ročno poslikanih, dvakrat glaziranih in dvakrat žganih keramičnih ploščic. To je monumentalno delo, prepoznavno

Na te ploščice je bil zelo ponosen," je povedala njegova sestra Katarina Kotnik (1919-2023). Očetovega sodelovanja z arhitektom Mihevcem se spominja tudi **Martin Felicijan**. Spominja se, da je oče sprejel izredno veliko naročilo, ki ga je moral izpolniti v devetih mesecih. Rok je bil določen zaradi montaže in odprtja Kulturnega doma v Trstu. "Oče je delal dan in noč. Čeprav z majhno zamudo mu je delo vendarle uspelo pravočasno opraviti."

S končnim izdelkom, z oblogami sten v Kulturnem domu v Trstu, je bil Franjo Felicijan, po besedah njegovega sina, zelo zadovoljen. "Sam jih je šel pogledat v Trst, saj ga na odprtje niso povabili. Oče je bil razočaran, ker ni bil deležen priznanja. V izdelavo teh ploščic je vložil ogromno dela, znanja in čustev. Večkrat je povedal, da je bilo to njegovo življenjsko delo," se spominja Martin Felicijan.

Franjo Felicijan je veljal je za vrhunkega obrtnika, lončarja in pečarja. "Navdušili so me njegovi lončarski in pečarski izdelki, ki pričajo o izjemni

"V te ploščice je pretočil svoje bogato znanje z različnih strokovnih področij, ki je bilo plod več desetletij neutrudnega dela, študija in raziskovanja. V teh ploščicah je med drugim zakodirana njegova vednost o slovenskem ornamentu."

BARBARA TRNOVEC
antropologinja

njegovo," poudarja Barbara Trnovec. Ugotovila je, da je Felicijan zasnoval dvanajst različnih motivov prevladujoče variacije na temo ornamentov, s katerimi je že pred tem krasil svoje lončarske izdelke -, ki se ponavljajo na več barvnih podlagah, v različnih rjavih in zelenih odtentkih.

Delal je dan in noč

"Sam je zasnoval motive za te ploščice, sam jih je oblikoval in poslikal. Izdelal jih je v svoji delavnici.

ustvarjalnosti, ljubezni do umetnosti, predanosti delu, studioznosti in iskanju izvornih rešitev. Nenavadne barve, domišljeno krašenje in inovativno oblikovanje izdelkov govorijo o iskanju lastnega umetniškega izraza," pravi Barbara Trnovec. Sprašuje se, kje so pravzaprav meje med rokodelstvom, uporabno umetnostjo, ljudsko umetnostjo in umetnostjo: "Definicije umetnosti so številne, čas in prostor pa sta spremenljivki, ki pomembno sooblikujeta odgovor na vprašanje, kaj je umetnost." • **PMC**

Umetnik Franjo Felicijan ustvarja v svoji delavnici

Intervju z Goranom Vojnovičem pred novo premiero v SNG Nova Gorica

“Poskušam priti onkraj vseh ideologij, na polje človeškega.”

Goran Vojnovič, režiser, scenarist, pisatelj, kolumnist in dramatik, je eden naših najbolj vsestranskih in prepoznavnih sodobnih ustvarjalcev. Njegova dela so izjemno priljubljena ne samo med slovenskimi bralci in gledalci, temveč so prevedena tudi v številne jezike in nagrajena z mednarodnimi nagradami. 14. novembra bo na velikem odru SNG Nova Gorica premiera njegovega najnovejšega besedila V iskanju izgubljenega jezika.

MARTINA MRHAR

• Roman *Kapucinska grobnica* Josepha Rotha je navdahnjen italijansko-slovenski projekt *Nezmožni umreti*, ki vključuje tri gledališke predstave. Prva je že nastala maja letos kot odrska priredba romana, druga uprizarja vaše besedilo, tretja pa bo septembra prihodnje leto uprizorila besedilo z delovnim naslovom *Zora po koncu zgodovine Paola Di Paola*. Kakšni so bili vaši prvi občutki ob povabilu, da sodelujete v tem projektu?

“Ambicioznih, mednarodnih projektov, pa ne le gledaliških, je na žalost iz leta v leto manj in zato sem ob povabilu začutil predvsem hvaležnost, da sem lahko del projekta, ki je za naše razmere res velik. Poleg tega sem ljubitelj Josepha Rotha in zdelo se mi je, da bi bilo dobro obuditi zanimanje zanj, saj je s svojim jedkim pisanjem o razpadu včerajšnjega sveta izrazilo aktualen avtor. Rahlo me je begalo samo to, da naj bi moje besedilo obravnavalo čas petdesetih, šestdesetih let prejšnjega stoletja, čas, o katerem sem v romanu *Figa* resda že pisal, ampak to je bil svet spominov, izrazito imaginarni svet, deloma skrojen po pripovedovanjih mojih starih staršev. A časa je bilo dovolj in tudi zgodb, ki so me zanimale, tako da sem zlahka privolil.”

• Središčni dogodek v besedilu *V iskanju izgubljenega jezika* je srečanje dveh bratov. Staneta in Giuseppeja/Marjana so družinske, osebne in zgodovinske okoliščine razdvojile ter ju zapeljale na diametralno različni življenjski poti. A kri ni voda, družinske korenine torej segajo globlje kot ideološke delitve?

“Moja izkušnja vojne, tiste v Bosni, je izrazito družinska. Vojna ob razpadu Jugoslavije ni bila le državljanska, morda bi ji lahko rekli celo družinska, saj je šla čez spalnice in razdirala družine, prijatelje, sosede. Druga svetovna vojna je bila seveda drugačna, a vendarle so med njima tudi podobnosti. Ker se vsakokrat izkaže, da poleg ideoloških delitev v vojni privrejo na dan še številne druge: od nacionalnih in verskih do tisti-

Goran Vojnovič je avtor novega dramskega teksta *V iskanju izgubljenega jezika*, ki ga bodo uprizorili sredi novembra v SNG Nova Gorica pod okriljem mednarodnega čezmejnega projekta *Nezmožni umreti* in v okviru bodoče evropske prestolnice kulture Go! 2025.

tih najintimnejših. In zdi se mi, da v svojem pisanju ves čas iščem prav te, da poskušam priti onkraj vseh ideologij, na polje človeškega.”

• Sta vam bila pred začetkom ustvarjalnega procesa čas in prostor - Ljubljana, Trst in Lokev ob slovensko-italijanski meji v šestdesetih letih prejšnjega stoletja - dovolj domača ali ste se morali poglobiti v raziskavo zgodovinskih dejstev?

“Določeno raziskavo sem seveda moral opraviti, a ta pri mojem pisanju ne igra ključne vloge, saj se poigravam prav z nezanesljivostjo spomina in tudi zgodovine, z različnim razumevanjem tega, kar se je oziroma kar naj bi se zgodilo. V tem pogledu me bolj kot zgodovinska dejstva zanima duh časa, ki veje iz posameznih zgodb, tako iz moje družinske kot iz številnih drugih, ki so zapisane v romanih ali ki jih ljudje pripovedujemo drug drugemu. Ljubljana, Trst in Lokev so zato predvsem scenografija za zgodbo, ki bi se lahko odvijala marsikje v tistem času, pa tudi pozneje. Želel sem namreč po-

vedati zgodbo, ki govori tudi o današnjem času ter naših današnjih dvomih in ne le o neki oddaljeni preteklosti.”

• Generacija mladih, Stanetovih in Giuseppejevih/Marjanovih otrok ter negovalke Anne/Ivane, ki se angažira za ponovno srečanje bratov, ima do minulega časa, vojnih in povojnih dogodkov, drugačna stališča. V besedilu je poleg konflikta med bratoma pomenljivo izpostavljen tudi medgeneracijski kon-

• Dramske osebe vašega besedila spominjajo na Pirandellovske figure, so nesmrtni, neumrljivi kot literarni liki in se vztrajno ozirajo v preteklost ter iščejo resnico. Obsesivno se ukvarjajo s tem, kaj se je dejansko zgodilo, kako in zakaj ... V uvodni didaskaliji ste zapisali: *Smo v prostoru spominov. Spomin pa je nezanesljiv*. Se vam je takšna izbira forme porodila skupaj z odločitvijo, da boste pisali o tem, kako se dva brata po štiridesetih letih spet srečata?

“Pri možganski kapi kri zalije možgane in dokler se ta ne umakne, ne veš, kako veliko je razdejanje. Kot kadar poplavi reka in voda zalije vas, ko lahko le čakaš, da se voda umakne in razkrije, kako veliko je opustošenje. Tako kot voda tudi kri, ki se razlije po možganih, odnese desetletja človekovega življenja, poruši hiše ali pa pusti le gole zidove. To sem zdaj jaz. Ostanek človeka.”

GORAN VOJNOVIČ

iz dramskega besedila *V iskanju izgubljenega jezika*

Mednarodni projekt *Nezmožni umreti* (Inabili alla morte)

Mednarodni projekt *Nezmožni umreti* (*Inabili alla morte*) si je zamislil Giacomo Pedini, umetniški vodja festivala Mitterfest. V okviru približevanja Evropski prestolnici kulture 2025 Nova Gorica - Gorizia si je zaželel skupaj s slovenskim partnerjem predstaviti zgodbe prebivalstva ob meji v specifičnih in za to regijo ključnih obdobjih nedavne zgodovine. Poleg treh gledaliških predstav (prva in tretja v produkciji Mitterfesta, druga v produkciji SNG Nova Gorica) bodo v okviru projekta pripravili še tri radijske igre, ki bodo nastale kot priredbe uprizorjenih besedil in posnete v obeh jezikih, dvojezično knjižno izdajo uprizorjenih besedil in dokumentarni film.

V komični drami *V iskanju izgubljenega jezika* se soočamo z zgodbo dveh bratov, ki sta se v mladosti razšla in živita vsak na svoji strani slovensko-italijanske meje. Prvi je zagrizen fašist, drugi je bil v partizanih in je postal funkcionar v jugoslovanski administraciji. Ko prvega zadene kap in spregovori v jeziku otroštva, ki ga njegov sin ne razume, lahko pomaga le negovalka, ki omogoči srečanje z bratom. To za oba in njune najbližje pomeni vznemirljivo soočenje s preteklostjo in s samima seboj. Uprizoritev, ki je del uradnega programa GO! 2025, bo režiral Janusz Kica v sodelovanju s scenografino Karin Fritz, kostumografino Bjanko Adžić Ursulov, avtorjem glasbe Mitjo Vrhovnikom Smrekarjem in drugimi sodelavci. V vlogah bratov bosta nastopila Radoš Bolčina in Aleš Valič, ob njiju pa še Francesco Borchi, Urška Taufer, Vesna Pernarčič, Matic Valič, Lara Fortuna in Gorazd Jakomini.

flikt. Ste se nemara zato odločili za čas sredi šestdesetih - čas afirmacije mladih, porajanja novih idej in upornih gest, ki kulminirajo v študentskih gibanjih leta 1968?

“Čas zgodnjih šestdesetih sem izbral predvsem zato, da se čim bolj odmaknem od vojne. Ni me toliko zanimalo povojno obdobje, ko se je nova socialistična družba šele vzpostavljala, marveč me je zanimalo, kako ta družba deluje, ko je vsaj za silo postavljena, ko se ljudem že začno postavljati določena vprašanja, četudi neizgovorjena, ko se že kažejo prve razpoke v družbi - tudi medgeneracijski konflikti. Zdelo se mi je, da bo tako možnih več vzporednic z današnjim časom, ko se nekaj podobnega dogaja tudi nam. Mi smo pred dvajsetimi leti polni zanosa in sanj vstopili v evropski prostor, zdaj pa odkrivamo njegove prve razpoke in smo priča resnim konfliktom, tako generacijskim kot tudi družbenim.”

“Ne, forma je prišla mnogo pozneje. Želel sem pisati o srečanju dveh bratov, še bolj pa o potlačeni identiteti, ki privre na površje, a sem se hotel odmakniti od realizma, predvsem pa od komornosti, ki bi jo takšna trpka drama prinesla. Poleg tega sem do dogajanja želel vzpostaviti določeno distanco, nisem hotel, da bi mene in potem tudi gledalce ta zgodba iz preteklosti povsem posrkala vase. Čutil sem, da moram nekako razbiti sliko na odru, da bi zares oživila, da ne bi postala le zbledela podoba nekega minulega časa. Čutil sem, da ta zgodba potrebuje še eno dimenzijo, a sem potreboval kar nekaj časa, da sem iznašel primerno formo. In pri tem mi je, to moram povedati, bil v veliko pomoč Marko Bratuš, s katerim sva imela res konstruktivne pogovore.”

(Celoten intervju bo objavljen v gledališkem listu.)

Velika lebdeča tekstilna instalacija v rotundi SNG Nova Gorica

Ujeti vihar

V monumentalno rotundo novogoriškega gledališča od septembra vabi razstava Ujeti vihar tekstilne umetnice Ete Sadar Breznik, ki napoveduje Bienale tekstilne umetnosti BIEN 2025 v Novi Gorici.

“Morda je ta retrospektivna razstava pravzaprav zgodba o ljubezni - do sebe in drugih, do gibanja in raziskovanja, do materiala in izražanja ter do narave!”

LOVRO IVANČIČ
kurator

Umetnica **Eta Sadar Breznik** se je po končanem študiju arhitekture v Ljubljani povsem posvetila oblikovanju, tkanju in preučevanju področja tekstilne umetnosti. Razstavlja je na številnih samostojnih razstavah in skupinskih razstavah v Evropi, Aziji in Ameriki ter bila nagrajena z bronastim odličjem na mednarodnem festivalu tapiserij v Beauvaisu v Franciji (1996) in nagrado Prešernovega sklada (1998).

Kurator **Lovro Ivančič** je ob razstavi med drugim zapisal: “Razstava *Ujeti vihar* v Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica povezuje raznolik izbor del ene najpomembnejših umetnic slovenske tekstilno-umetniške scene.

Etini tekstili pripovedujejo zgodbo o ujetem trenutku, ki ga s tkanjem uspešno zapisuje v vizualni jezik svojih umetniških dosežkov. Barvna in oblikovna skladnost odražata kompozicije z izrazito at-

Ujeti vihar tekstilne umetnice Ete Sadar Breznik bo v rotundi SNG Nova Gorica na ogled do septembra 2025.

mosferično identiteto, ki spominja na naravne pojave. Njihov cilj je pritegniti in popeljati obiskovalca

v fantastični svet domišljije, svet onkraj naše vsakdanjosti. Umetnica ta svet gradi že od otroštva, saj ji

sanje in ideje skozi celotno ustvarjanje privrejo na dan kot neizčrpen vir navdiha. Interpretacije njenih del so brezštevne; vedno nas na nekaj spominjajo, vendar pustijo prostor vsakemu opazovalcu, da ustvari svojo lastno podobo tistega, kar vidi.

Tekstilna dela pripovedujejo zgodbo o času, ki je potreben, da neštete prepletke osnove in votka na tkalskih statvah dobijo svojo končno obliko. Prav to gibanje skozi čas, ki ga je težko ujeti in razumeti, pa je v Etinem delu vseeno tako razločno. Morda je najbolj očitno v oblikah, ki s svojo dinamiko ustvarjajo občutek gibanja.”

Razstava, ki bo na ogled do 18. septembra 2025, je nastala v produkciji Zavoda Carnica in koprodukciji SNG Nova Gorica. Projekt sta sofinancirala javni zavod GO! 2025 - Evropska prestolnica kulture, Nova Gorica in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. •

Ponovno na sporedu

Pod svobodnim soncem

Koprodukcijaska uprizoritev, ki je v lanski sezoni navduševala mlade in odrasle, je ta teden ponovno na novogoriškem odru, v dopoldanskem času za organizirane šolske skupine in v petek zvečer za vse, ki si predstave še niso uspeli ogledati.

Finžgarjev roman *Pod svobodnim soncem* je imel v preteklosti - zlasti pred osvobodilno vojno - močan narodnobudiljski naboj, danes pa odrska priredba **Gorana Vojnovića** preizprašuje ideje in vrednote romana, ki ga po več kot sto letih od njegovega nastanka beremo drugače.

Roman je sicer doživel že različne priredbe - literarne, gledališke in radijske. Vrhunska romaneskna razkošnost je celo pritegnila Hollywood k ideji o snemanju filmskega spektakla. Ko je pred leti izšel kot strip ilustratorja **Damijana Stepančiča** in pisatelja Gorana Vojnovića, se je porodila zamisel za avtorsko priredbo romana za oder. Izvirno odrsko besedilo je sodobna interpretacija

Vrhunske igralske kreacije so ustvarili Matej Zemljič, Eva Kraš, Arna Hadžialjevič, Iztok Mlakar, Robert Korošec, Blaž Valič, Matija Rupel (na fotografiji) ter Blaž Dolenc, Gorazd Žilavec, Viktor Hrvatini Meglič in Gorazd Jakomini.

Finžgarjeve zgodbe in junakov, s katerimi se soočamo iz perspektive zaključka romana. Predstava, ki zajema čas osvajanja bizantinskega mesta Topper ter odločanja za napad in uničenje Bizanca, postavlja slavno epopejo pod vprašaj z različnimi dilemami protagonistov, zlasti vojskovodje Iztoka. “Glavnega junaka Iztoka je vsestransko plastično, s srditim valovanjem

čustev in spreminjanjem najrazličnejših razpoloženj markantno izklesal Matija Rupel in dramatično podal sliko junaka, ki je sam proti vsem,” je v kritiki zapisala **Iva Koršič**.

Idejno, vizualno in igralsko izjemno atraktivna uprizoritev je nastala v koprodukciji SNG Nova Gorica, Drame SNG Maribor, Cankarjevega doma Ljubljana ter Zavoda Škratelj.

Režiser in scenograf **Aleksandar Popovski** je z imenitnimi sodelavci - izpostavimo vsaj še kostumografino **Jelena Proković**, oblikovalko maske **Špelo Emo Veble**, avtorja likovne podobe Damijana Stepančiča in avtorja glasbe **Boštjana Gombača** - ustvaril “čutno zelo bogato” predstavo, ki bo v petek, 25. oktobra, doživela že štirideseto ponovitev. •

“Zrasel je torej odrski, gledališki strip sodobnega diha s patino žlahtne arhaičnosti, ki nagovarja s svojo vizualno fascinacijo in vprašanji o umeščenosti sodobne družbe in vlogi posameznika. Odgovorov ni. Uprizoritev izziva s tem, da si mora odgovor poiskati gledalec sam, potrkat na svojo kritično vest.”

MARIJ ČUK
iz kritike v Primorskem dnevniku

ŠTORIJE IZ GLEDALIŠČA

Moj skrivni dogovor s Shakespearom

• FRANCESCO BORCHI*

Ko sem leta 2002 debitiral v svetu gledališča, sem bil star enaindvajset let - igral sem Romea v priredbi *Romea in Julije* v Teatro di Rifredi v Firencah v režiji **Angela Savellija**. V naslednji sezoni sem ponovno igral Romea, tokrat v predstavi režiserja **Nikolaja Karpova** v Teatro Stabile di Calabria. Na avdiciji v Rimu sem bil

izbran med več kot osemsto igralci. Po dveh postavitvah *Romea in Julije* v manj kot dveh letih iz različnih razlogov nisem mogel sprejeti še tri, eno na Siciliji in dve v Rimu. Petkrat igrati Romea bi bilo res preveč! Ene mu režiserju sem celo rekel: Če mi dovoliš igrati Mercutio, sprejem! Ideja mu je bila všeč, a nekaj dni kasneje me pokliče in reče: Hočem te za vlogo Romea. Saj bi jo še sprejel, vendar se je izkazalo, da se mi datumi

prekrivajo z drugo predstavo. Ma dai, dvakrat igrati Romea, je dovolj, sem si mislil.

Potem sem igral v številnih predstavah Čehova, Ionesca, Pinterja, Pasolinija, Pirandella ... Vendar sem pri vsakem tekstu odigral le eno različico. Poleti 2006 pa spet Shakespeare. *Mnogo hrupa za nič* v Rimu v Gigi Proietti Globe Theatre. Nepozabno poletje v čarobnem gledališču sredi parka Villa Borghese.

In lani so mi predlagali, da se po sedemnajstih letih spet udeležim nove postavitve predstave v istem gledališču, ampak sem moral ponudbo zavrniti, saj je bila moja žena tik pred porodom najine hčerke Viktorije. Nisem se želel oddaljiti od Ljubljane, kjer zdaj živim že nekaj let. Par mesecev kasneje pa sta me poklicala režiserka **Ivana Djilas** in umetniški vodja **Marko Bratuš**: Pripravljamo Shakesperov *Mnogo hrupa za nič* in

en igralec ne more nastopati, ker bo njegova žena rodila. Francesco, bi vskočil v projekt?

Bellissimo, si mislim, kako bi lahko rekel ne. Vsako Shakespearovo delo moram odigrati vsaj dvakrat. Hvala, Ivana. Hvala, Marko. In hvala, William. •

* **Francesco Borchio** bo v uprizoritvi *V iskanju izgubljenega jezika* ponovno nastopil v SNG Nova Gorica.

Pogovor z režiserko Nino Šorak pred premiero igre *Tri verzije življenja* dramatičarke Yasmine Reza

Tri verzije moči

V Gledališču Koper bodo jutri predpremierno in v petek premierno uprizorili igro *Tri verzije življenja* (2000), v kateri najpogosteje uprizarjana sodobna francoska dramatičarka Yasmine Reza skozi tri variacije istega dogodka prevprašuje posameznikovo pozicijo moči. Režiserka uprizoritve Nina Šorak dramsko dogajanje umešča na filmsko prizorišče, pri tem pa poudarja, da človek na poziciji moči vedno potrebuje nekoga, ki ga podpira; v nasprotnem začne to pozicijo izgubljati.

MIHA TREFALT

• Dramatičarka Yasmine Reza je večkrat poudarila, da je njeno dramsko besedilo *Tri verzije življenja* "metafizična igra", in ne burka, kot besedilo največkrat razume občinstvo, pa tudi kritiki. Kako besedilo berete vi?

"Če bi gledališča *Tri verzije življenja* oglaševala kot metafizično igro, najbrž ne bi imela veliko obiskovalcev, vendar pa je avtoričina žanrska opredelitev točna. Vsebinska osnova njene besedila je dejansko metafizična igra, saj se dialog med moškima protagonistoma, astrofizikoma Henrijem in Hubertom, iz znanstvenih pogovorov o vesolju prenese tudi na širši spekter dojetja sveta, dojetja sebe v okviru sveta, človeka znotraj vesolja. Njunemu vstopu v filozofski diskurz na jezikovni ravni sledi tudi Reza, zato verjamem, da lahko trdno stoji za opredelitvijo 'metafizične' igre. Sama besedilo berem kot 'igro', čeprav gre tudi pri tej oznaki za zelo širok pojem. Glede na vaše vprašanje in na dramska besedila, ki sem jih režirala doslej, pa lahko dodam, da je to besedilo vendarle najbolj komično med njimi."

• V čem se potemtakem v "metafizičnosti" kaže komično?

"Najprej v dramski situaciji, nato še v formi, saj dramsko situacijo, dogodek, ki je osnovna enota naše igre, Reza ponovi v treh verzijah, na kar namiguje že naslov igre. Komična je najprej že dramska situacija, v kateri prvi par, Hubert in njegova žena, obišče drugi par na dan, ko za obisk niso bili dogovorjeni; gostitelja na obisk seveda nista pripravljena, dogajanje pa je zaradi posledične nepredvidljivosti in improvizacije prvega in tudi drugega para smešno. Komičnost prav tako izhaja iz socialne in družbene neenakosti parov, odnosov med zakoncema obeh parov, predvsem pa iz ponavljanja situacije; Reza uporablja namreč preizkušen komedijski trik, klasični element komedije - repetitijo. Ponavljanje na odru je za gledalca vedno smešno, saj ga najprej preseneti, ko pa ga prepozna kot del odrskega dogajanja in ga zato tudi pričakuje, lahko postane smešno. Na vajah smo poskušali izkoristiti vse komične elemente, ki jih besedilo Yasmine Reza ponuja, vendar smo v igralskem smislu ostali v polju odrskega realizma: igralci ne karikirajo in ne ilustrirajo likov, temveč pri gradnji značajev izhajajo iz konkretnih oseb, psihologije. Če povzamem: igra vsebuje komične elemente, nočemo se jim izogniti, prav tako pa jih ne želimo za vsako ceno poudarjati."

• *Tri verzije življenja* so tri različice istega dogodka, ki se na prvi pogled sučejo le okoli objave znanstvenega članka o temi, za katero se izkaže, da jo je raziskal in objavil že nekdo drug. V čem ste iskali razlike med posameznimi različicami oziroma prizori, ki so si na prvi pogled res podobni? V žanrski interpretaciji?

"Kot režiserko, diplomirano filozofinjo in dramaturginjo me seveda bolj kot forma zanima vsebina igre, bolj kot igralci, ki so sposobni na tri različne načine izreči isto repliko, me vznemirja misel, kaj želim z uprizoritvijo sporočiti gledalcu. Znotraj treh verzij sem zato poskušala poiskati odgovor na vprašanje, kako se ljudje odzivamo v določenih situacijah

Nina Šorak na koprski oder postavlja besedilo Yasmine Reza *Tri verzije življenja*.

in zakaj smo, ko se vpletemo v takšno situacijo, vedno soodvisni, ne glede na to, na kateri strani smo - na strani močnejšega ali šibkejšega. Če bi v interpretacijo treh prizorov uvedla le žanrsko raznolikost, od vsebine ne bi ostalo ničesar."

• Gre torej za igro o moči, za misel, da se človek vzpostavlja na podlagi moči?

"V primeru *Treh verzij* to drži. Človek na poziciji moči vedno potrebuje nekoga, ki ga podpira; če pod seboj nima koga, ki njegovo pozicijo moči omogoča in jo celo postavlja pred lastne interese, potem ta, ki naj bi imel

"Na prvi pogled morda res, vendar sem se odločila, da bodo igralci v vsak prizor vstopili z drugačno interpretacijo. Ne le zato, ker je vzdušje v vsaki verziji drugačno - prvi dve sta živi, iz 'mesa in krvi', zadnja, najkrajša, pa je najbolj formalna in napisana v privzignjenem, nekoliko filozofskem jeziku -, temveč tudi zaradi scenografije, odrskega prostora, v katerega igralci vstopajo iz zasebnega prostora. Odrski prostor obdajajo namreč gledalcem vidne igralske garderobe, v katerih se igralci pripravljajo na nastop med posameznimi prizori ali pa čakajo na vstopo znotraj posameznih prizorov. V prvo verzijo, v kateri gredo

"Ko se na neki točki samozavedanja in refleksije odločijo za spremembo ter se na dražljaje okolice začnejo odzivati drugače, kot jih je bila ta vajena, se spremeni tudi njen odnos do tega človeka. V skrajnih situacijah, naj gre za smrt, vojno ali bolezen, posameznik takšnih sprememb ni sposoben storiti, v vsakodnevnih odnosih zahodne Evrope pa lahko človek veliko stori za to, da pridobi in ohrani možnost odločanja."

moč, začne to pozicijo izgubljati. In ker je pozicija moči tudi vrsta odvisnosti, ki se ji je težko odreči, tak človek slej ali prej začne izgubljati tla pod nogami. V *Treh verzijah* poskuša pozicijo moči ohraniti Hubert. To je pozicija mentorja, astrofizika, znanstvenika, ki s svojim vplivom mlademu raziskovalcu lahko pomaga pri objavi članka v strokovni reviji in s tem pri napredovanju. Toda način, kako mlajšemu kolegu, Henriju, pove za slabo novico, to je, da je članek z enako tematiko objavila že druga strokovna revija, pa je vprašanje, kaj hoče s tem doseči."

• *Tri verzije dogodka* so z gledališča dramske situacije skoraj identične. Tudi liki v situacije vstopajo enako?

liki v svoji zlobi, načinu komuniciranja, ki je preveč agresiven, predaleč, vstopajo v prizorišče posamezno, ker se vsak v svoji garderobi na nastop pripravlja individualno. V drugo verzijo, ki sem jo poimenovala *Obup*, vstopajo po pari, z več refleksije in bolj umirjeno, vendar jim še vedno spodrsne in znova padejo v destrukcijo, v tretji, v kateri se končno postavijo na noge in situacijo izpeljejo znotraj 'zdravih' socialnih okvirjev in sem jo zato poimenovala *Zdrava utopija*, pa na oder stopijo povezani, kot ekipa."

• Henri med liki ostaja nekakšna izjema, saj je edini, ki znotraj treh verzij doživi obrat in dozori ...

"V zadnji verziji Henri prvič vstopi distanco in se odloči, da ne bo

več žrtev mobinga, žrtev Hubertovega izživljanja nad njim. Še vedno je pripravljeno delati to, kar dela rad, še vedno ostaja v krogu znanosti, vendar za napredovanje ne bo več požiral žaljivk ter servilno izpolnjeval želja in ukazov nadrejenih. Kaj je bila kaplja čez rob in kdaj je v njem dozorela odločitev za spremembo, iz besedila ne izvemo, vemo pa, da se tako odzovejo ljudje, ki sami ali v sodelovanju s strokovnjakom preizprašujejo svoje vzorce obnašanja, od kod so jih prinesli in kako jih podajajo naprej. Ko se na neki točki samozavedanja in refleksije odločijo za spremembo ter se na dražljaje okolice začnejo odzivati drugače, kot jih je bila ta vajena, se spremeni tudi njen odnos do tega človeka. V skrajnih situacijah, naj gre za smrt, vojno ali bolezen, posameznik takšnih sprememb ni sposoben storiti, v vsakodnevnih odnosih zahodne Evrope pa lahko človek veliko stori za to, da pridobi in ohrani možnost odločanja. Pri liku Henrija smo se z vprašanjem samopodobe intenzivno ukvarjali, predvsem pa skušali najti trenutek njegovega obrata in analizirati odzive okolice - Sonie, Huberta in Ines - nanj. Če bo gledalec po predstavi odšel domov z zavestjo, da lahko naredi podoben korak, kot ga je naredil Henri, smo s predstavo dosegli naš cilj."

• Henri in Hubert sta astrofizika. Je za igro ključno, da se ukvarjata prav z astronomijo ali bi lahko bila tudi znanstvenika na katerem koli drugem naravoslovnem področju?

"Če je Reza res hotela napisati metafizično igro, je področje njenega delovanja ključno, saj avtorica skozi njen dialog pa tudi dialog njunih partneric prevprašuje dva pola razumevanja sveta, človeka: popolno objektivizacijo človeštva in sveta kot najvišjega cilja vsega znanstvenega prizadevanja ter človeka, ki vsemu, tudi vesolju, lahko podeli smisel. Zaradi znanosti, ki temelji na dokazljivosti, izračunih, modelih in simulacijah, ki nam vedno znova in vedno bolj pomagajo razumeti svet in vesolje, je slednje vse manj zavito v tančico neznanega in skrivnostnega. Zdi se samoumevno, še posebej za znanstvenike, da se zato vedno znova sprašujemo o lastni neznanosti in majhnosti, o 'drobcu', ki časa, odmerjenega za življenje, ne more meriti v času vesolja. Tej perspektivi objektivizacije Reza zoperstavlja Hubertovo ženo Ines, ki ne verjame, da je človek nekaj neznanega v dimenzijah vesolja in govori o tem, da je prav človek tisti, ki je 'luknjam, ugasli svetlobi, neskončnosti in večnosti, stvarim, ki je nihče ne vidi', dodelil smisel, ime, pomen in lepoto in v njih videl nekaj več. Prav človek je ta, ki osmišlja, in zaradi katerega so stvari take, kot so. Reza, ki sopostavlja oba pola, zato v uvodnem Hubertovem monologu zadnjega prizora zelo jasno začrta ta manko: bolj ko smo oboroženi z znanjem, dlje ko sežemo z vednostjo, manj je enotnosti, h kakršni stremita filozofija in religija. V svetu, ki je vedno bolj fragmentiran, žalujemo za svetom, v katerem ni bilo ločenosti, vedno manj smo sposobni delovati enotno in povezano kot skupina, postajamo vse večji egoisti, sposobni skrbeti le še za lastno dobrobit, vse je le še nekakšna praznina brez smisla. To je metafizični element, ki ga Reza vplete v igro in se mi zdi še posebej pomemben."

• **Zdi se, da Reza z vprašanji, ki segajo na polje filozofije, opravi "na kratko" in v igri ne išče odgovorov nanje?**

“S *Tremi verzijami življenja* mi je bilo prvič zaupano besedilo, pri katerem mi je bilo znanje filozofije v veliko pomoč. Nastavek filozofskih misli Yasmine Reza pri vseh štirih protagonistih mi je bil znan, njihova razglabljanja o svetu in sebstvu mi niso predstavljala tujega, preveč intelektualiziranega sveta. Reza svojim likom postavi poetični in filozofski jezik kot del normale, o tem se ne preizprašuje. Vprašanja, ki jih postavi znotraj drame, pa namenoma ostanejo brez odgovorov, saj gledališče vprašanja odpira, ne pa zapira.”

• **Če je za vprašanje celovitosti sveta in človeka ključna astrofizika, se vendarle ne morem izogniti vprašanju, zakaj protagonista razglabljata prav o ploščatosti halojev in o temni snovi, ki so za večino gledalcev zagotovo neznanca?**

“V času, ko je besedilo nastalo, je bila temna snov, ki obdaja našo in druge galaksije večja neznanka tudi za strokovnjake, danes pa ljudje, ki se poklicno ali ljubiteljsko ukvarjajo z astronomijo, vedo, kaj so haloji. Če bi Reza *Tri verzije življenja* pisala danes, torej dve desetletji in pol pozneje, bi najbrž za temo Henrijevega članka izbrala drugo, še neraziskano področje. Haloji oziroma sploščene skrajne robove galaksij smo zato lahko simbolno uporabili tudi pri scenografiji. Garderobe igralcev, ki sem jih že omenila, obkrožajo igralno površino, okroglo preprogo, na kateri se odigrava vse različice dogodka. Preproga predstavlja naš svet in našo galaksijo, garderobe igralcev pa predstavljajo haloje.”

• **Pogled na oder bolj kot na haloje spominja na filmsko prizorišče?!**

“Da tri variacije istega dogodka lahko logično umestim v prostor in hkrati upravičim njegovo ponavljanje, sem dogajanje umestila v filmski studio, na filmsko prizorišče, kjer režiser, če je potrebno, posamezne kadre ali sekvence posname večkrat. Že omenjeno preprogo obkrožajo tudi reflektorji na stojalih, tako oder res spominja na studio. Da bi bila iluzija prizorišča še verjetnejša, ekipa tehničnih delavcev med ponovitvama prizora znova pospravi in pripravi prizorišče, delovna luč ugasne, znova se vklopijo reflektorji, k prepoznavanju prizorišča pa bo pripomogla tudi zvočna kulisa.”

• **Občinstvu zunaj Francije se igre Yasmine Reza, v katerih nastopajo pariški intelektualci in predstavniki srednjega razreda, zdijo zelo "francoske". Vaša uprizoritev te "francoske" koordinirate ukinja. Zakaj?**

“Zagovarjam stališče, da morajo biti v dramskih besedilih omembe krajev ali ustanov vedno vsebinsko podprte. Nerada vidim, da je dogajanje na odru postavljeno v kraj, ki ga ne poznam in mi je zato tuj, bližje so mi zgodbe in bolj empatična sem do likov, ko se dogajanje časovno ali geografsko približa. Reza v besedilu sicer omenja laboratorij v Meudonu

in 14. okrožje, kar daje slutiti, da je dogajanje postavljeno v Pariz, vendar je podatek za *Tri verzije brezpredmeten*. Še toliko bolj, ker imena likov lahko izgovarjamo tudi slovensko, ne da bi jih bilo pri tem treba sloveniti.”

• **Posamezne prizore med seboj loči tudi jezik, ki se od normiranega pogovornega jezika v prvem in drugem prizoru dviga k nekoliko bolj formalnemu, filozofskemu, celo poetičnemu v tretjem. Ste sledili prevodu?**

“Sledili smo zapisani različici in četudi smo mestoma želeli poudariti komični ton v dialogu, jezika nismo nižali. Yasmína Reza uporablja skladno, ki poslušalcu ali gledalcu daje vtis bolj pogovornega in lažje govorljivega jezika, hkrati pa v tretjem prizoru jezik ostaja na visoki ravni, kot dialog znanstvenikov in filozofov. Slednji od igralca zahteva nekaj več

zbranosti, še posebej, če si mora igralec ob tem zapomniti kar tri različice besedila, v katerem so si replike podobne, včasih celo enake, hkrati pa vzdrževati tempo in ritem predstave, ki ga narekuje prav so postavljanje ali 'lepljenje' replik. Besedilo v *Treh verzijah* se zato z tematično natančnostjo vzpostavlja kot nekakšna glasbena partitura, v kateri ne sme niti za trenutek zmanjkati nihče in v kateri igralec ob morebitni napaki le s težavo reši soigralca.”

• **Neposrednega odgovora na vprašanje, kateri od parov se je zmotil pri datumu oziroma dnevu obiska in s tem poskrbel za uvodni zaplet, v igri ne dobimo. Ste odgovor, morda skupaj z igralci, našli na vajah?**

“Smo! Za zmedo je kriva dramatičarka sama, saj je v prvem prizoru pri omembi dneva oziroma datuma naredila napako. Skupaj z igralci smo se zato odločili, in tako tudi igramo, da sta bila para za obisk dogovorjena v četrtek, sedemnajstega, prav vsi pa so prezrli, da je ta dan pravzaprav sredo. Gostitelja Henri in Sonia sta torej obisk pričakovala v četrtek, Hubert in Ines pa sta ju obiskala dan 'prezgodaj', torej v sredo. Reza bi gledalca lahko tudi 'namerno' zavajala z datumi in dnevi, kar pa bi pomenilo, da liki na prizorišče ne vstopajo z enakimi predzgodbami in izkušnjami. S tem bi Reza pod vprašaj postavila tudi ponavljanje istega prizora.”

• **Med prvim in tretjim prizorom bi se lahko zvrstilo še nešteto verzij istega dogodka. Bi tretji lahko sledila še četrta "verzija življenja"?**

“Res je, med prvo in tretjo verzijo je možnih še nešteto verzij ali pa nobena, po tretji pa, glede na moj koncept uprizoritve, četrta verzija ne bi bila več mogoča, saj verjamem, da se Henri in Sonia, Hubert in Ines v takšni 'zasedbi' nikoli več ne bodo srečali. Če bi besedilo brala z očmi avtorice, njen koncept je, kot sem že omenila, bolj formalen kot vsebinski, bi glede na to, kako je zaključila tretji prizor, lahko rekla, da je možna tudi četrta, celo peta "verzija življenja". Čar gledališča je nenazadnje prav v tem, da replike lahko preigramo na toliko načinov, kolikor si jih lahko izmislimo.” •

Prva abonmajška predstava v novi gledališki sezoni

Družina ne raste zmeraj pod isto streho

Imetniki večernih in dijaških abonmajev Gledališča Koper si bodo od sredine prihodnjega meseca lahko ogledali prvo iz niza abonmajških predstav v novi sezoni, “družinski muzikal” Naša familija skladatelja in režiserja Marjana Nečaka ter avtorice besedila Saše Eržen. Za uprizoritev, ki je krst doživela konec letošnjega poletja na Mednarodnem otroškem festivalu Pri svetilniku v avgustu, so moči združila kar tri gledališča, poleg koprškega še tržaško Slovensko stalno gledališče in Italijanska drama z Reke.

MIHA TREFALT

Za glasbeno-scensko delo o najstniških sirotah je makedonsko-slovenskega skladatelja **Marjana Nečaka** navdihnila pesem ameriškega pisatelja in pesnika **Jamesa Whitcomba Rileyja** *Mala sirota* (*Little Orphant*), v kateri je poudaril, da je pomembno ohraniti “trdne moralne vrednote”, ki jih po Nečakovih besedah danes pogrešamo v vseh segmentih življenja sodobnega sveta - tako pri odraslih, še bolj pa pri otrocih.

“Dramska literatura me le redko pritegne, dramska besedila preprosto berem drugače in kar nekaj vode mora preteči, da se odločim za uglasbitev besedila, ki je že napisano. Največkrat sam napišem osnutek ali dorečem tempo, pri kateri ima nato pisec besedila popolno svobodo ustvarjanja,” pojasni skladatelj, ki je hkrati tudi režiser uprizoritve. “Saša Eržen, s katero sem lani že sodeloval pri lutkovni uprizoritvi *Črček in mravlja* v Lutkovnem gledališču Maribor, se mi je zdela prava izbira; je pisateljica z bogatimi in raznolikimi izkušnjami in ima izjemen dar za pisanje pesmi.”

Zgodba, ki je tako nastala, je preprosta, a povedna. V mladinskem domu v stari vili skupaj z vzgojiteljem Markom živi sedem najstniških sirot. Na drugem koncu mesta živita premožni poslovnež Luka Dicaprio in njegova žena Laura. Ko ta nekega dne v čakalnici ginekološke ambulante spozna najstnico iz mladinskega doma, se v njej v poznih zrelih letih prebudi želja po otroku, posvojitvi. Želi si, da bi najstnico spoznal tudi Luka, zato ga odpelje v staro vilo, kjer se najstniki pripravljajo za nastop na Težkih talentih; če bodo zmagali, bodo lahko kupili vilo, v kateri živijo, saj namestijo dom zapreti, hišo prodati, najstnike preseliti v večji zavod, vzgojitelja Marka pa zaradi boleznih predčasno upokojiti. Najstniki na tekmo vanju osvojijo drugo mesto. Prepričani, da so vilo izgubili, se vrnejo domov, kjer jih pričaka Marko. Pove jim, da je vilo kupil prav Luka, ki je pred tremi desetletji tudi sam živel v tej sirotišnici. Marko bo tako še vedno ostal njihov vzgojitelj, vsi pa bodo zaživeli skupaj kot ena velika družina.

Družina je več kot krvna vez

“Delujem v polju glasbenega gledališča, ki v primerjavi z dramskim potrebuje več časa za pripravo po-

samezne uprizoritve. S tem projektom sem se ukvarjal približno dve leti, kar je za takšno delo običajen 'tajming', po tako dolgi pripravi, pa sem glasbo za predstavo napisal v manj kot dveh mesecih,” še pojasni skladatelj, ki s koprskim gledališčem sodeluje drugič. “Glasba *Naše družine* deloma sledi korakom sodobne glasbene generacije Z, z lahkoto zamenjuje glasbene stile, budno spremlja dramaturgijo in nadgrajuje odrsko dogajanje, a se ne predaja klasičnemu muzikalu, temveč ostaja v domeni dramskega izraza.”

Teme, ki jih prevprašuje uprizoritev, so odrasčanje, družina, tehnologije, interes kapitala in moč skupnosti, vse z močnim sporočilom, da je rešitev v povezovanju in sodelovanju. “Družina je osnovna celica družbe, vendar pa so družine lahko različne, tako kot so različne skupine in skupnosti, s katerimi se povezujemo. Družina ne pomeni samo krvne povezanosti, družina je lahko vsak, ki vas sprejme takšnega,

“Družina ne pomeni samo krvne povezanosti, družina je lahko vsak, ki vas sprejme takšnega, kakršni ste.”

MARJAN NEČAK
režiser in skladatelj

kakršni ste. Vsak, ki vas obkroža s svojo pozornostjo, dobroto in pripadnostjo, da se počutite 'kot doma'. Prijatelji so družina, ki jo izberemo sami,” dodaja režiser.

Uprizoritev, v kateri nastopajo trije člani koprškega gledališča, so pripravili: skladatelj in režiser Marjan Nečak, avtorica besedila Saša Eržen, koreograf Klemen Janežič, scenograf Valentin Svetozarev, kostumografinja Mía Popovska, avtor videoprojekcij Marin Lukanović, oblikovalec svetlobe Jaka Varmuž, prevajalec pesmi v italijanščino Miran Košuta, prevajalka v italijanščino Tanja Sternad, asistentka režije Renata Vidič in lektor za slovenski jezik Martin Vrtačnik. Nastopili pa bodo: Leonora Surian, Rok Matek, Danijel Malalan, Pia Skvarča, Elena Brumini, Urša Kavčič, Serena Ferraiuolo, Mak Tepšič, Blaž Popovski in Andrea Tich. •

Naša familija skladatelja in režiserja Marjana Nečaka ter avtorice besedila Saše Eržen prinaša pomenljivo zgodbo v odrski preobleki glasbenega gledališča.

FOTO: GLEDALIŠČE KOPER

Številnim nagradam, ki jih je prejel za vloge v gledališču in filmu, je upokojeni igralec Gledališča Koper Boris Cavazza na začetku meseca dodal še eno - nagrado Franeta Milčinskega - Ježka za izvirne dosežke ali opus v tistih umetnostnih zvrsteh radijske in televizijske ustvarjalnosti, ki sledijo tradiciji Ježkovega duha. Ob nagradi, ki so jo igralcu podelili na slavnostnem koncertu ob 75-letnici Radia Koper v Novi Gorici, so Cavazzi čestitali številni, med njimi tudi kanavtor Rudi Bučar, ki se je z zakoncem Cavazza-Benedetti zapletel v, vsaj po fotografiji sodeč, sila resen pogovor.

FOTO: MARTINA KOFOL, STUDIO KOFOL

Igralec koprskega gledališča Igor Štumulak rad potuje po svetu, zato se je drugo soboto v mesecu s krstno uprizoritvijo 4. dela gledališke nanizanke Z Igorjem po svetu odpravil v Egipt, tudi tokrat v družbi gledališkega nečaka Maka (Tepšiča). Kaj vse sta videla in doživela v deželi piramid, ki jih straži paznik Ahmed (Blaž Popovski) so po premieri znali najbolje povedati otroci, ki jih je poleg "zgodovinske" Kleopatre (Anja Drnovšek) in njenega plesa najbolj navdušila zaključna gostija.

FOTO: LUCA QUAINA

Torta po premieri je prijetna navada, popolna za fotografiranje s celotno ekipo predstave. Tako je bilo tudi na odprtju sezone s predstavo Woyzeck Georga Büchnerja. Protagonisti koprodukcije s Prešernovim gledališčem Kranj so po prvih abonmajskih ponovitvah v Trstu odigrali dramo v Kranju in v Gorici. Zadnje ponovitve bodo sledile od 25. do 27. oktobra na velikem odru SSG.

Slovensko stalno gledališče je vsako leto aktivno prisotno v okviru kulturnega programa regate Barcolana. Letos je v tem sklopu zaživela koprodukcija Trst je morje, medtem ko je poučna komedija Chevap.chef obiskala društvo Sirena v okviru Slovenskega pozdrava Barkovljanki. Nenazadnje je gledališče promoviralo sezono za novim pultom znotraj šotora ZSSDI na tržaškem nabrežju, kjer je objektiv ujel igralko Niklo Petruško Panizon.

FOTO: GIOVANNI CHIAROTI/PUNTO ZERO

Konec oktobra je v Novi Gorici in Gorici ter ostalih goriških krajih na slovenskih in italijanskih tleh ponovno potekal festival sodobnega plesa Visavi, ki ga organizira italijansko društvo Artisti Associati pod umetniškim vodstvom Walterja Mramorja. SNG Nova Gorica je kot glavni partner pristopil k sodelovanju Goriškega plesnega festivala že na samem začetku, in tako v tem letu gostil na domačem odru že petič odlične plesne predstave, ne le iz Slovenije in Italije, ampak v tem letu tudi iz Nemčije. Odprtje festivala je potekalo prav v novogoriškem gledališču s predstavo Pupo uveljavljene italijanske koreografije Sofie Nappi, ki so jo v Sloveniji prvič uprizorili in je bila deležna topllega sprejema ljubiteljev sodobnega plesa, ki so jo nagradili z dolgim aplavzom.

FOTO: SNG NOVA GORICA/KLEMEN BATAJELJ

Prva premiera v sezoni 2024/2025 je bila na malem odru SNG Nova Gorica. Dramsko besedilo priznane uravske dramatičarke Tene Štivičič 64 je odprlo perečo temo nezmožnosti zanositve. Čeprav je bila tematika neplodnosti za pare, ki jih to prizadene, izjemno težka, vključuje poleg občutkov nemoči, žalosti, jeze, frustracij - tako kot tudi življenje samo - mnoge svetle trenutke, ironijo, smeh, upanje, s katerim nenazadnje prizadeti zmorejo premostiti še tako brezizhodne situacije. Prav to je režiserka Nina Šorak z veliko spretnosti in občutkom izpostavila v predstavi. Vse te čustvene nianse je igralska ekipa izvrstno uprizorila v tej urbani drami, ki prikazuje tudi vse postopke skozi katere morajo paro iti, v kolikor se odločijo to težavo rešiti s pomočjo medicine.

Tantadruj je skupna mesečna čezmejna priloga treh primorskih profesionalnih gledališč. V času gledališke sezone izhajajo vsako tretjo sredo v mesecu in sicer hkrati v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku.

Izdajateljica:
Primorske novice, d.o.o. Koper, s.r.l. Capodistria
Cesta Marežganskega upora 2, 6000 Koper
Primorski dnevnik
Ulica Montecchi 6, Trst

UREDNIKA IN REDAKTORICA: Maja Pertič Gombač
SOUSTVARJALCI: Miha Trefalt (Gledališče Koper), Ana Kržišnik Blažica, Martina Mrhar in Metka Sulič
(Slovensko narodno gledališče Nova Gorica)
ter Rossana Paliaga (Slovensko stalno gledališče Trst)

ELEKTRONSKI NASLOV: kultura@primorske.si
SKUPNA TISKANA NAKLADA: 28.000 izvodov.